

**МИНТАҚАЛАРНИ БАРҚАРОР РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ
ЗАРУРАТИ ВА АҲАМИЯТИ
THE NECESSITY AND IMPORTANCE OF SUSTAINABLE
DEVELOPMENT OF THE REGION**

Сойибжонов Исломбек Содикжон ўғли

Наманган давлат университети 5A230102- Иқтисодиёт (тармоқлар ва сохалар бўйича) йўналиши 2-босқич магистранти

Namangan state university 5A230102 - Economy (and links to network direction) 2-stage magistranti

Нишонов Акмалхон Журахонович

Наманган давлат университети 5A230102- Иқтисодиёт (тармоқлар ва сохалар бўйича) йўналиши 2-босқич магистранти

Namangan state university 5A230102 - Economy (and links to network direction) 2-stage magistranti

Аннотация. Ушбу мақолада миллий иқтисодиётни модернизациялаш ва либерализациялаш шароитларида минтақалар иқтисодиётининг барқарор ривожланишини таъминлаш ва инвестиция фаоллигини ошириш энг муҳим вазифалардан бири ҳисобланади.

Annotasiya. In this article liberalizasiyalash conditions of the economy and modernization of the national economy and ensure sustainable development in the regions of investment activity is one of the most important tasks.

Калит сўзлар: субъект, кредит, молиявий ресурс, модернизациялаш ва либерализациялаш, халқаро молиявий институт, демографик шароит, инвестиция.

Keywords: production, credit, financial resources, liberalizasiyalash modernization and international financial institutions, demographic conditions, investment.

Миллий иқтисодийни модернизациялаш ва либерализациялаш шароитларида минтақалар иқтисодийнинг барқарор ривожланишини таъминлаш ва инвестиция фаоллигини ошириш энг муҳим вазифалардан бири ҳисобланади. Минтақада мавжуд иқтисодий фаол субъектларга, шу жумладан кичик бизнес субъектларига ҳар томонлама шарт-шароитлар яратиш, уларни ички ва ташқи молиявий ресурсларни жалб этиш йўли билан ривожлантириш, ушбу жараёнда минтақаларнинг мавжуд молиявий салоҳияти ва ресурсларидан самарали фойдаланиш зарурати туғилади. Ваҳоланки, минтақаларнинг мавжуд молиявий ресурсларидан самарали фойдаланиш биринчидан, тадбиркорлик субъектларига кредит бериш механизмини янада такомиллаштириш ва ҳажмини кўпайтириш, иккинчидан, бизнес субъектларини ривожлантиришга хорижий инвестицияларни, энг аввало, халқаро молиявий институтларнинг имтиёзли кредитларини ва тўғридан-тўғри инвестицияларни кенг жалб этиш ва йўналтиришни тақоза этади. Бу эса, ўз навбатида минтақаларнинг барқарор ривожланишини таъминлашда муҳим манба яратиб, улар ўртасидаги тафовутларнинг қисқаришига ҳамда ижтимоий муаммоларни ҳал этиш учун қўшимча молиявий ресурсларни вужудга келишига олиб келади.

Шу нуқтаи назардан ҳам, минтақаларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг барқарорлигини таъминлашда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантириш учун кенг қамровли шарт шароитлар яратиш, мавжуд молиявий ва бошқа ресурсларидан самарали фойдаланиш, бунинг учун эса, авваламбор, минтақаларни инвестиция фаоллигини ошириш ҳамда молиявий ресурсларни йўналтиришда кичик бизнесни инновация соҳасига устуворлик берилиши бугунги кунда асосий вазифалардан бири ҳисобланади.

Бироқ, минтақалардаги молиявий ва бошқа ресурсларнинг шаклланиши ва улар билан таъминланганлик ҳамда фойдаланиш даражаси, нафақат миқдор, балки сифат жиҳатдан ҳам уларнинг мавжуд шарт-шароитига ва бугунги кун талабларига тўлиқ мос келмайди. Бунинг ўзига хос объектив ва

субъектив сабаблари бўлиб, уларни шартли равишда қуйидаги гуруҳларга бўлиш мумкин:

-минтақаларда мавжуд табиий-иқтисодий салоҳият ва ундан фойдаланишдаги камчиликлар;

-мавжуд ва фаолият юритаётган хўжалик субъектларининг молиявий кўрсаткичлари даражасини пастлиги билан боғлиқ камчиликлар;

-минтақаларда маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми, миқдори ва сифатини талаб ва таклиф унсирлари билан боғлиқ бўлган номутоносибликлар;

-аҳолининг бўш ва ортиқча пул маблағларидан фойдаланиш даражасини пастлиги;

-маҳаллий тадбиркорлар маблағларидан фойдаланишнинг кенг йўлга қўйилмаганлиги;

-хорижий сармояларни жалб этишнинг паст даражаси;

-минтақаларда ташқи иқтисодий фаолият муносабатларини кенг ва самарали йўлга қўйилмаганлиги;

-минтақалар ўртасида ишлаб чиқариш ва маҳсулотни сотиш ҳамда молиявий алоқаларнинг кенг йўлга қўйилмаганлиги ва бошқалар.

Ушбу юқорида таъкидланган камчилик ва номутоносибликлар мамлакат даражасида, хусусан, минтақаларда молиявий ресурсларни шакллантириш манбаларини кенгайтириш, бунинг учун эса, уларни яратувчи субъектларнинг фаолиятини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш ҳамда ҳуқуқий, ташкилий ва иқтисодий асосларини такомиллаштириш борасида кенг қамровли чора-тадбирлар тизими ишлаб чиқилмоғи ва босқичма-босқич бевосита давлат томонидан тартибга солинмоғи керак.

Албатта, молиявий ресурсларнинг миқдорини ошириш учун минтақалар доирасида уларнинг ҳар бирининг салоҳиятидан келиб чиққан ҳолда ишлаб чиқаришни ихтисослаштириш, тармоқларни самарали жойлаштириш, энг муҳими уларнинг инвестиция жозибадорлиги ва фаоллигини ҳамда ишлаб чиқарган маҳсулотларининг нафақат, ички бозорда, балки, ташқи бозорда ҳам рақобатбардошлигига эришишлари лозим бўлади.

Лекин минтақаларда барқарор ривожланишга эришиш учун молиявий ресурсларни вужудга келиш манбаларини янада кенгайтириш энг муҳим омиллардан бири бўлиб қолади. Шу нуқтаи назардан ҳам, ҳар бир минтақанинг мамлакат иқтисодий-ижтимоий ривожланишида тутган ўрни, мавжуд табиий-экологик ва демографик шароити ҳамда салоҳиятидан келиб чиққан ҳолда табиий-экологик, демографик, ташкилий, иқтисодий ва ҳуқуқий омилларни тўлиқ инобатга олган ҳолда чора-тадбирлар тизими ишлаб чиқилмоғи лозим. Ушбу жараёнда устуворлик бевосита ҳар бир минтақанинг иқтисодиётнинг тармоқлари бўйича минтақаларнинг эгаллаб келаётган рақобатбардошлигига берилмоғи лозим.

Ҳозирги модернизация қилиш шароитида минтақаларни молиявий ресурсларини шакллантириш ва улардан кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришда самарали фойдаланиш учун қуйидаги чора-тадбирларни амалга ошириш мақсадга мувофиқдир. Жумладан:

-минтақаларнинг табиий-иқтисодий салоҳиятидан келиб чиққан ҳолда молиявий ресурсларнинг шаклланиш манбаларини аниқлаш;

-минтақаларда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни мавжуд салоҳият ҳамда уларнинг маҳсулоти ва хизматларига бўлган талабдан келиб чиққан ҳолда шакллантириш;

-минтақаларни молиявий ва инвестиция фаоллиги ҳамда жозибадорлигини аниқлашнинг услубий асосларини ишлаб чиқиш;

-вилоятда ва унинг туманлари доирасида мавжуд ижтимоий- иқтисодий ҳолат ва молиявий барқарорлик ҳамда инвестиция жозибадорлигини баҳолаш;

-маҳаллий бюджетнинг даромад қисмининг шаклланиши ва харажат қисмининг тақсимотини атрофлича таҳлил этиш орқали мавжуд камчиликлар ва номутоносибликларни аниқлаш;

-вилоятни ички молиявий ресурсларини жалб этиш ва ундан фойдаланиш даражаси ҳамда самарадорлигини аниқлаш;

-вилоятни келажакда таркибий-молиявий ресурслар, инвестиция ва модернизация қилиш стратегиясини ишлаб чиқиш;

-вилоятда молиявий ресурсларни жалб этиш ва ундан самарали фойдаланишнинг асосий йўналишлари, рағбатлантириш ҳамда уларни амалга ошириш механизмларини аниқлаш.

Албатта, ушбу тадбирларнинг амалиётга жорий этилиши натижасида энг муҳими кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни барварор ривожланиши учун мустаҳкам асос яратилади.

Иқтисодиётни эркинлаштириш ва бозор механизмларини кенг жорий қилиш тамойилларига асосланган ислохотларнинг янги босқичида давлатнинг иқтисодиётдаги ролини камайтириш ва хусусий секторнинг иштирокини кенгайтириш бўйича навбатдаги ишларнинг натижадорлигини ошириш бугунги кунда иқтисодиётни бошқаришнинг аниқ, шаффоф ва натижага йўналтирилган механизмини ишлаб чиқишни тақозо этмоқда.

Шу билан бирга, ҳудудларда аҳолининг турмуш даражаси ва сифатини яхшилаш, хусусан камбағалликни қисқартириш вазифалари кўп жиҳатдан иқтисодиётнинг барча тармоқ ва соҳаларининг рақобатбардошлигини ошириш ҳамда тадбиркорликни ривожлантириш учун фундаментал шароитларни яратиб бериш ҳисобига янги ва барқарор иш ўринларини ташкил этиш билан бевосита боғлиқдир.

Бу, ўз навбатида, иқтисодиётни таркибий жиҳатдан ислоҳ қилиш ва ривожланишига алоқадор вазирлик ва идоралар фаолияти уйғунлигини таъминлашни, мавжуд муаммо ва тўсиқларни тезкорлик билан аниқлаш ва бартараф этишга асосланган замонавий ва инклюзив институционал тизимни жорий этишни талаб этади.

Ўзбекистон Республикасида 2017-2021-йилларга мўлжалланган "Ҳаракатлар стратегияси" ва 2022-2026-йилга мўлжалланган "Тараққиёт стратегияси"да мамлакатимиз иқтисодиётини ривожлантириш асосий мақсад қилиб олинган. Ҳозирги кунга келиб ушбу мақсадлар йўлида Ўзбекистон олдинга қадам ташлаб бормоқда.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. O‘zbekiston Respublikasining “Tadbirkorlik subyektlarining faoliyati tartibga solinishi munosabati bilan O‘zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga o‘zgarish va qo‘shimchalar kiritish to‘g‘risida”gi Qonuni. – //Toshkent oqshomi, 2005-y. 22-sentyabr.
2. Raхimova M. Mintaqaviy iqtisodiyot: O‘quv qo‘llanma. 2007.
3. Гренберг А.Г. Основы региональной экономики: Учебник. 4-е изд. М.: Издательский дом ГУВШЕ, 2004. -495стр.
4. Узбекистан в цифрах 2006 г. Стат сборник. Тошкент, 2007.
5. Фетисов Г.Г., Орешин В.П., Региональная экономика и управление. Учебник. -М.: “Инфра”, 2006. -416 стр.
6. Internetdagi rasmiy saytimiz: www.tsue.uz